

- Układ oddechowy to zespół narządów uczestniczących w doprowadzaniu do organizmu zwierzęcia tlenu i usuwaniu z niego dwutlenku węgla.
- Układ oddechowy występuje u części bezkręgowców i u wszystkich kręgowców.
- Narządy oddechowe nie występują u dwuwarstwowców, płazińców, nicieni, wrotków, skąposzczetów i niektórych pijawek, a wymiana gazowa u tych zwierząt zachodzi całą powierzchnią ciała.
- U wszystkich kręgowców, z wyjątkiem gadów i ptaków, poza układem oddechowym w wymianie gazowej uczestniczy skóra.
- U kręgowców lądowych układ oddechowy uczestniczy także w gospodarce wodnej i termoregulacji oraz spełnia funkcję narządu głosowego.

Przykłady narządów oddechowych u zwierząt

Skorupiak (skrzel)

Rak

Owad (tchawki – tracheole)

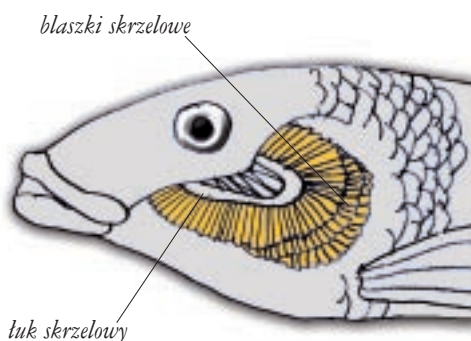
■ tchawki

● U owadów krew nie transportuje gazów oddechowych.

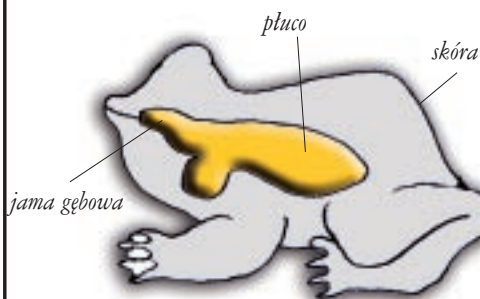
Pająk (plucotchawki)

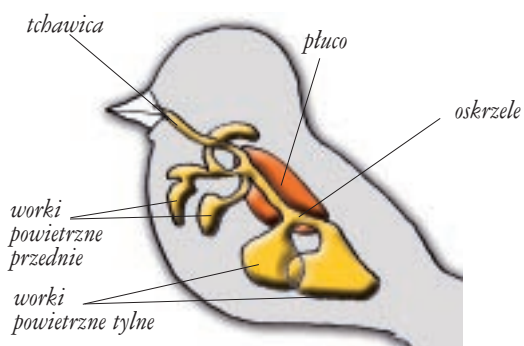
Ryba (skrzel)

Żaba (płuca i skóra)

Ptak (płuca i worki powietrzne)

- Tlen transportowany jest głównie przez hemoglobinę zawartą w erytrocytach (zob. str. 82). Jedna cząsteczka hemoglobiny może przyłączyć cztery cząsteczki tlenu. Znikoma ilość tlenu transportowana jest jako gaz rozpuszczony w osoczu.
- Dwutlenek węgla transportowany jest głównie przez osocze (ok. 70%) w postaci jonu wodorowęglanowego HCO_3^- . Około 23% dwutlenku węgla transportuje hemoglobina w postaci karbaminohemoglobiny. Około 7% dwutlenku węgla jest transportowane jako gaz rozpuszczony w osoczu.

Transport tlenu i dwutlenku węgla

Tlen dyfunduje z pęcherzyka płucnego do krwi zawartej w naczyniu włosowatym.

Tlen łączy się z hemoglobiną (HHb) zawartą w erytrocycie – powstaje **oksyhemoglobina** (HbO_2) i uwalnia się jon H^+ .

Jon wodorowęglanowy (HCO_3^-) dyfunduje z osocza krwi do erytrocytu i łączy się z jodem H^+ – powstaje **kwask węglowy**.

Anhidraza węglanowa powoduje rozpad kwasu węglowego do dwutlenku węgla i wody.

Dwutlenek węgla dyfunduje do pęcherzyka płucnego.

Dwutlenek węgla dyfunduje z komórek do płynu tkankowego i dalej do krwi w naczyniu włosowatym.

Dwutlenek węgla w erytrocytach, pod wpływem anhidrazy węglanowej, łączy się z wodą i powstaje **kwask węglowy**.

Kwask węglowy dysocjuje na jony H^+ i HCO_3^- .

Jon HCO_3^- dyfunduje do osocza, a jon H^+ sprzyja uwalnianiu tlenu z oksyhemoglobiny (HbO_2), sam jest zaś wiązany (buforowany) przez hemoglobinę (Hb) i powstaje forma HHb hemoglobiny.

Tlen dyfunduje do płynu tkankowego i dalej do komórek.

Schemat budowy cząsteczki hemoglobiny

